

Çocuklarımızı yutan şehirler

22/04/2007

Bahçelerde, sokaklarda çocukları yutmaya hazır fosseptik çukurları, oyun alanı haline gelmiş inşaat arsalarında derin su birikintileri... Çukura düşmeden bir günü tamamlamanın bir çocuk için mucize haline gelmeye başladığı kabus şehirler...

BAŞAK EKİM AKKAN

Bahçelerde, sokaklarda çocukları yutmaya hazır fosseptik çukurları, oyun alanı haline gelmiş inşaat arsalarında derin su birikintileri... Çukura düşmeden bir günü tamamlamanın bir çocuk için mucize haline gelmeye başladığı kabus şehirler... Geçen iki ayı bir hatırlayalım isterseniz: İstanbul Şirinevler'de beş yaşındaki Dilara, üzeri kartonla örtülmüş rögar çukuruna düşerek hayatını kaybetti... Kocaeli'nin Gebze ilçesinde fosseptik çukuruna düşen 2,5 yaşındaki Tuğçe yaşamını yitirdi... Ağrı'da beş yaşındaki Cem, fosseptik çukuruna düşerek yaşamını yitirdi... Adana'da kanalizasyon çukuruna düşen altı yaşındaki Tayfun da yaşamını yitirdi... İstanbul Samandıra'da Furkan inşaat arsasında sekiz metre derinliğinde su dolu bir çukura düşerek yaşamını yitirdi... Hakkari'nin Yüksekova ilçesinde üç metre derinliğinde su dolu çukura düşen Savaş, İbrahim, Yusuf ve İsa yaşamlarını yitirdiler... Antalya'da dört yaşındaki Ali üzeri saçla kapatılmış fosseptik çukuruna düşerek hayatını kaybetti... Ve en son Bursa'da beş yaşındaki Muhammet fosseptik çukuruna düşerek hayatını kaybetti...

Kendine ait

Şehir çukurlarının yuttuğu çocuk öyküleri, Türkiye'nin yabancı olduğu bir kabus değil maalesef. Ancak son iki ayda ulaştığı boyutlar, 'doğurup, doğurup sokağa salıyorlar' repliğini ezber eden, 'cahil' aileleri suçlayarak içlerini ferah tutanları bile dehşete düşürebilecek nitelikte. Hiç kuşkusuz, mahallelerin elverişsiz yaşam koşulları ile, çocuklarını çukurlara gömmesi ciddi boyutlardaki bir çocuk yoksulluğu sorunu. Çocuğun yaşadığı yoksulluğu betimleyen en önemli sosyal göstergelerden biri ev ve mahalleden oluşan yaşam alanının çocuğun refahını gözetememesi. Şehirlerde yaşayan birçok çocuk ne evinde ne de sokağında kendisine "güvenceli" bir toplumsal katılım sağlayacak sosyal alana sahip. Evler, kalabalık aileleri ve yetersiz odaları ile çocukların kendilerine ait bir yaşam oluşturmalarına izin vermiyor. Birçok yoksul çocuğun istediği tek şey kendisine ait bir oda. Soluğu sokakta bulan çocukları parklar yerine, tozlu sokaklar ve çukurlar bekliyor. Çukurlara bağlı çocuk ölümlerinde dikkati çeken bir diğer nokta ise çocukların genelde 3-6 yaşlarında olmaları. Bu çocukların bir kısmının annesi çalışıyor ve çocuk bakım hizmetlerine erişimleri yok. Nitekim, en son Bursa'daki vakada Muhammet, annesinin temizliğe gittiği işyerinin bahçesindeki fosseptik çukuruna düşerek yaşamını yitirdi.

Hızlı büyüyen şehirlerin bir gecede çocuk dostu mekânlara dönüşmesini beklemek zor.

Şehirlerin yeşil alanları, okulları, ulaşılabilir sağlık ve sosyal hizmetleri ile çocuklara katılımcı ve güvenceli bir toplumsal katılım alanı açması için, çocuk odaklı şehirleşmeyi gözetken sosyal politikalar gerekiyor. Yani, çocuk dostu şehir politikaları. BM II. Habitat Konferansı'nda, 'şehirlerin herkes için yaşanabilir yerler kılınması' yönünde alınan karar çerçevesinde UNICEF, 1996 yılında 'Çocuk Dostu Şehir' inisiyatifini başlattı. UNICEF'e göre 'çocuk refahı', sağlıklı bir yerleşimin, iyi yönetişimin ve demokratik bir toplumun göstergesi. Bu bağlamda da, 'Çocuk Dostu Şehir' politikaları çocuk haklarını hayata geçirmeyi öncelik haline getiren

bir yerel yönetim anlayışını gerektiriyor. Bu yönetim anlayışı, çocukların ihtiyaçlarının ve önceliklerinin kamu politikalarının, programlarının ayrılmaz bir parçası olmasını öngörüyor ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yerel yönetim düzeyinde uygulanması için stratejiler sunuyor (<http://www.childfriendlycities.org>). Bugün şehirlerde birçok çocuk kaçak ve usulsüz olarak addedilen yerleşim yerlerinde yaşıyor. Ancak, UNICEF'e göre, çocuk hakları perspektifinden kaçak ve usulsüz çocukluk diye bir şey söz konusu olamaz. Yerleşim yeri neresi olursa olsun, şehirlerde yaşayan tüm çocuklar temel hizmetlere erişim hakkına sahip olmalı. Bu bağlamda, Çocuk Dostu Şehir insiyatifi toplumun en genç vatandaşları olarak gördüğü çocukların haklarının hayata geçirilmesinin savunuculuğunu yapıyor.

Çocuk dostu kent

UNICEF Çocuk Dostu Şehir insiyatifi, birçok sosyal tarafı harekete geçirmeyi başardı. Yerel yönetimler, merkezi hükümetler, uluslararası örgütler, sivil toplum örgütleri, medya, akademik kurumlar, çocuk ve gençlik örgütleri insiyatifin parçası oldular. Çocuk dostu politikaları ile öne çıkan belediye başkanlarının katıldığı küresel toplantılar, çocuklara yönelik belediye hizmetlerinin artırılmasının ve çocuk odaklı programlara daha fazla yatırım yapılmasının önünü açtı. 2000 yılında sekreteryası oluşturulan Çocuk Dostu Şehir insiyatifi hareketi dünyada birçok şehire yayıldı. Arjantin, Brezilya, İtalya, Fransa, Bangladeş, Hindistan, Nijerya, Fas gibi ülkelerin hızla gelişen şehirleri Çocuk Dostu Şehir insiyatifi hareketinin parçası oldular (Ülkelerin tam listesine www.childfriendlycities.org adresinden ulaşılabilir).

Örneğin, İtalya'da 90'lı yılların sonlarında şekillenmeye başlayan insiyatife olan ilgi son 10 yılda hızla arttı. İtalyan hükümeti 1997 yılında onayladığı 'Çocuklar ve Gençler için Eylem Planı' ile Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni resmen uygulamaya başladı. Aynı yıl içinde çıkarılan bir diğer yasa ile ülke çapında bir eylem planının desteklenmesi kararı alındı. Bu plan, çocuklara yönelik yerel projelerin desteklenmesi için ulusal bir fonun oluşturulmasını öngörüyor ve Çocuk Dostu Şehir insiyatifinin iki temel ögesini hayata geçiriyordu: Çocuklar ve şehirler için yeni politikalar ve bu politikaların hayata geçirilmesi için gerekli kurumsal dönüşüm. Bugün İtalyan şehirleri çocuk dostu şehir insiyatifinin önemli örneklerini oluşturuyor. Proje değerlendirmelerine göre beklenildiği derecede kurumsal ve kültürel bir dönüşüm sağlamasa da, İtalyan örneği çocukları odak alan sosyal politikaları öncelikli hale getirmesi ve politikaları hayata geçirecek yasal zemini ve kurumsal altyapıları oluşturması açısından önemli bir örnek.

UNICEF'e göre 2025 yılında gelişmekte olan ülkelerde çocukların yüzde 60'ı şehirlerde yaşıyor olacak. Bu çocuk nüfusunun yarıya yakınının da yoksul olacağı yine UNICEF tarafından öngörülüyor. Bu bağlamda belediyelerin çocuk odaklı şehirleşme politikaları ve çocuk yoksulluğu ile mücadele programları oluşturmaları gittikçe daha fazla önem kazanıyor. Yani, çocukların refahını gözetken şehirler yaratmak öncelik haline geliyor. Türkiye'de de belediyeler çocuklara yönelik hizmetlerini artırma eğilimindedir. Ancak, yaklaşımları çocuk yoksulluğu ile mücadele politikaları olmaktan uzak ve yerel programları destekleyecek merkezi politikalar mevcut değil. Bu bağlamda, çocuk dostu şehir politikalarını benimseyebilecek yeni bir belediyeçilik anlayışı gerekiyor.

Dilerseniz, her hafta bir çocuğu yutan şehir çukurlarının ortadan kaldırılması talebi ile başlayalım ve belediyeleri şehirlerde kendi açtıkları ve sorumlu oldukları çukurları kapatmaya, boş arazileri ve inşaat alanlarını daha sıkı denetlemeye çağıralım. Herhalde, ilk olarak "çocuk yutan şehir çukuru" kabusumuzdan kurtulmamız gerekiyor...

BAŞAK EKİM AKKAN: Boğaziçi Üni., Sosyal Politika Forumu